

Zpráva o služební cestě do SRN

Místo:

Státní saský archiv, Hlavní státní archiv Drážďany, Archivstraße 14, Sasko

Termín:

2. až 6. prosince 2013

Účel cesty:

Studijní pobyt za účelem průzkumu písemností v rámci přípravy výstavy a edice archivních dokumentů k československo-německým hospodářským vztahům ve 20. století.

Účastníci cesty:

Mgr. David Hubený – odborný archivář 3. oddělení Národního archivu a Mgr. František Frňka – odborný archivář 4. oddělení Národního archivu

Zprávu podávají:

Mgr. David Hubený a Mgr. František Frňka

Datum vyhotovení:

10. prosince 2013

Schvaluje: PhDr. Eva Drašarová, CSc., ředitelka Národního archivu. Podepsáno elektronicky.

Část všeobecná:

Služební cestu jsme zahájili 2. prosince v 7:30 hod. odjezdem z autobusového nádraží Florenc autobusem, který na drážďanské nádraží přibyl přesně podle jízdního plánu v 9:40 hod.

Ubytování jsme byli ve velmi příjemném hotelu Park Inn (Melanchthonstraße 2), který je vzdálen od archivu pět minut chůze.

Z nádraží jsme ihned vyrazili do Hlavního státního archivu Drážďany, kde jsme provedli základní výzkum pomůcek a v následujících dnech studovali předkládané archiválie. Naneštěstí výzkum bylo možno uskutečnit jen pro léta 1918–1939, neboť pro poválečné období jsme neobjevili žádné zpracované, a tím pádem ani přístupné archivní fondy.

Zpět do České republiky jsme se vraceli v pátek 6. prosince 2013, přičemž jsme použili vlak Českých drah EC 177, který odjížděl z Drážďan v 15:08 hod. a do Prahy jsme dorazili v 17:26 hod.

Část odborná:

Účelem služební cesty bylo provést v Hlavním státním archivu Drážďany základní výzkum materiálů z období let 1918 až 1990 k československo-německým hospodářským vztahům v uvedeném období. Zjištěné skutečnosti by měly posloužit zejména k poznání hospodářských vztahů mezi Československem a Saskem v tomto období a následně na základě tohoto poznání by byl proveden výběr vhodných archiválií pro připravovanou výstavu a pro edici dokumentů.

V archivu jsme prostudovali tyto archivní fondy, resp. vytipované složky:

10 717 Ministerium der Auswärtigen Angelegenheiten

sign. 6669 – novinové výstřižky o českém vlivu na německé hornictví (např. obavy, že Petschek koupí doly pro Edvarda Beneše, který bude moci na Německo vykonávat nátlak), výstřižky z novin, články o skandálu kolem dolu Ilse (1930–1932), soud s tajným radou Carem o hnědouhelný syndikát

sign. 2226 – řešení labské plavby, otázka výkladu a realizace článku 339 mírové smlouvy s Německem, dodávka uhlí pro saskou plavbu, cesta československých státních úředníků do Berlína ohledně přístavního pásma v Hamburku a nelibost spojenců nad dvoustrannými československo-německými jednáními

sign. 2229 – pronájem části přístavů v Hamburku a Štětíně Československu na základě ujednání mírových smluv z Versailles (články 363 a 364)

sign. 7012 – Československo–německé vztahy v oblasti obchodu s uhlím (1920–1934), protokol ze dne 22. 12. 1925 o regulaci oboustranného obchodu s uhlím mezi Československem a Německem podle smlouvy ze dne 22. 5. 1924 pro období od 1. 1. 1926; výstřižky z novin (Prager Presse ze 14. 2. 1932, č. 45) o jednáních mezi oběma stranami o uzavření vzájemné smlouvy o obchodu s uhlím; hlášení ze saského úřadu Gestapa ze dne 21. 9. 1933 (Z.U.B. II 207/33) o pašování zakázaných tiskovin, např. „Neuer Vorwärts“ s československým uhlím do Německa. Policejní prezidium ve své odpovědi ze dne 20. 2. 1934 (B II 317/34) navrholo, aby dodávky čs. uhlí byly přebírány pod kontrolou 33. brigády SA v Drážďanech; dopis ředitelství Státních elektrických závodů Dresden - Hirschfelde ze dne 2. 2. 1920 o uzavřených smlouvách s Rakouskými elektrozávody v Žitavě, s elektrozávody ve Varnsdorfu a obcemi Nedereinsiedel, Obereinsiedel, Neudorfel, Lobondau a Peterswald, průměrné měsíční množství dodaného elektrického proudu za posledních 6 měsíců bylo 1 180 000 kWh, z toho připadalo na české oblasti při ztrátě cca 30 procent 1 690 000 kWh, spotřeba uhlí 5 kg/kWh (Rohkohle) nebo 2,5 kg/kWh (Braunkohle) tzn. měsíčně 4 225 000 kg uhlí.

sign. 1871 – Deutsch-tschechoslowakischer Vertrag zur Regelung der Grenzverhältnisse an der im Art. 83 des Vertrags von Versailles vom 28. Juni 1919 beschrieb. Staatsgrenze, obsahuje smlouvy a protokoly navazující na prvotní smlouvu z roku 1919, např. vytyčování státních hranic pomocí

vodních toků apod.

sign. 1854 – pozemková reforma v Československu (všeobecně), brožura Josef Pekař: Omyly a nebezpečí pozemkové reformy (včetně otázky vyvlastnění Konopiště), výstřižky článků z různých deníků o čs. pozemkové reformě, např. Bohemia, Preussische Zeitung

sign. 7742 – dohoda o letectví mezi Německou říší a Československou republikou ze dne 22. 1. 1927

sign. 7845 – trhy v Československu (např. III. Mezinárodní veletrh v Praze (září 1921), Orientální veletrh v Bratislavě (červenec-srpen 1921), Veletrh v Liberci (srpen 1921), IV. Mezinárodní veletrh v Praze (březen 1922), V. Mezinárodní veletrh v Praze (září 1922). Výstřižek z novin Prager Presse ze dne 25. 10. 1925 o nové zákonné úpravě konání veletrhů v Československu. VI. Mezinárodní veletrh v Praze (březen 1923)

sign. 7095 – Tschechoslowakische Mess und Aussenhandelsgesellschaft Praga in Leipzig (1920/21)

sign. 7002 – Handelsbeziehungen mit der Tschechoslowakei (1918/19), měsíčně dodáváno z Čech 282 000 tun hnědého uhlí. Z toho do Saska 165 000 tun, do Bavorska 87 000 tun a do severního Německa 30 000 tun. Další české zboží: Kaolin, sušené ovoce, marmeláda, zelí; německé zboží: Káva, 20 vagonů volských rohů, dřevo, grafit; str. 31 – „Ein grosser Teil der sächsischen Industrie kann ohne bohmische Braunkohle nicht bestehen. Gegenüber die böhmische Industrie gebraucht dringend deutsche Steinkohle und deutschen Koks, die sie allerdings bister wohl vornehmlich aus Schlesien, nicht aus Sachsen bezogen hat.“

sign. 7015 – dodávky elektřiny přes hranice (celá složka zkopírována)

sign. 1876 – otázka československých státních příslušníků uprchlých z ČSR po zákazu DNSAP v roce 1933 a jejich prověřování ohledně činnosti československých zpravodajských služeb

10693 Volkskammer

složky č. 592 a 3291 týkající se dotazů podpor pro československé státní příslušníky v letech 1930–1933 a ke snaze firmy Baťa etablovat se na drážďanské Technické univerzitě prostudovány a okopírovány

10701 Staatskanzlei

sign. 140/2 o stížnosti na československé celní úředníky v roce 1934

10702 Staatskanzlei – Nachrichtenstelle

sign. 2254 – novinové výstřižky z let 1919–1920 týkající se dalšího vlastnictví Škodových závodů, včetně možného převzetí dělníky, a dodávek zbraní pro Polsko

sign. 2255 – novinové výstřižky o říšské župě Sudety z let 1938 a 1939, zejména ohledně jejich

hospodářských možností

sign. 2251 – novinové výstřižky o říšské župě Sudety z let 1938 a 1939, zejména ohledně jejich hospodářských možností a hospodářského a politického dění na Podkarpatské Rusi

sign. 2252 – novinové výstřižky o říšské župě Sudety z let 1938 a 1939, zejména ohledně jejich hospodářských možností a hospodářského a politického dění na Podkarpatské Rusi

10 736 Ministerium des Innern

sign. 11355 – pašování v letech 1920–1930 – zpráva německého vyslanectví ze září 1920, že pašování a ohrožení sklizně polním pychem jsou tak silné, že Praha chce v pohraničních okresech vyhlásit stanné právo, informace o pašování dobytka, problémy saské strany s bojem proti pašování, pašování uhlí, pašování vajec z Durynska do Saska, kde jsou prodány, nakoupeno zde jiné zboží a to dále pašováno do ČSR, saská vejce byla z 1/3 pašována do ČSR; výměna informací o pašerácích; zpráva o pašování narkotik do ČSR

sign. 5537 – problémy zajištění průjezdu zásobovacích lodí s potravinami do ČSR skrze Sasko v roce 1919, dokumenty k rozsáhlým saským vojenským manévřům za účelem zabezpečení potravinových konvojů pro ČSR

sign. 11687 – problematika cizinců v Německu, např. příval Číňanů s falešnými pasy v roce 1937, příprava protipatření kvůli čs. zásahům proti henleinovskému hnutí v letech 1937 a 1938, zajatecké tábory pro příslušníky jednotek SOS

sign. 11686 – otázka říšskoněmeckých emigrantů v ČSR a československých uprchlíků německé národnosti v Německu

sign. 11402 – dopis ze dne 9. 10. 1923 o československo-německých jednáních týkajících se 1) dovozu ocele z firmy Poldi, 2) dovozu cihel z Německa do Československa výměnou za hnědé uhlí a 3) snížení daně pro automobily při příjezdu z Německa do Československa

sign. 11723 – jednotlivé případy cizích státních příslušníků (rakouských a českých) povoláných k nástupu do říšské pracovní služby na základě výnosu vůdce a říšské kanceláře ze dne 26. 3. 1936 (Reichsgesetzbl. I., s. 343).

Závěr

Studium v Hlavním státním archivu Drážďany přineslo množství údajů a vhodných dokumentů k připravované výstavě i edici dokumentů. Velikou hodnotu mají dokumenty k přeshraniční dopravě elektřiny a k otázce zajištění dodávek potravin pro Československo po skončení první světové války. Zajímavé by bylo ještě prostudovat výstřižky k některým dalším událostem meziválečného období, např. reakce na podepsání československo-německé obchodní smlouvy v poválečném období, či reakce meziválečného Československa na různé ekonomické projekty a potom odraz celého roku 1938 v hospodářském tisku nacistického Německa. Bohužel se nepodařilo dohledat jakékoliv dokumenty pojednávající o vývoji hospodářských vztahů po roce 1945.

Jako obvykle byly nalezeny archiválie i k dalším tématům a okruhům otázek, na něž budou moci do budoucna zúčastnění pracovníci odkazovat badatele, resp. odkazovat na tento německý archiv.